

מתוך החמש להתחייבותו השניה יש בידו סלע אחד בלבד, **יצא ידי שתיהן!** ואף אם יעשיר אחר כך כבר נפטר, כי נתן "כפי אשר תשיג ידו".

ומפרשנין: **מאי טעמא?** לפי שכך הוא הדין במי שלוה משני בני אדם ויש בידו לפרוע רק הלואה אחת, שאף על פי שצריך לפרוע תחילה למי שלוה ממנו תחילה, בכל זאת **בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שנגבה וגבה** (4) (5) (6), ואין בעל החוב המוקדם מוציא

יותר מסלע? שזה גם רבנן סוברים ש"אשר תשיג יד הנודר" מלמדנו שדין הישג יד — תלוי ביד הנודר ולא ביד הנידר, שלשון הפסוק משמע כך, ולא צריך ייתור לזה.

אמר רב אדא בר אבהה: היו בהישג ידו **חמש סלעים, ואמר ערכי עלי, וחזר ואמר ערכי עלי,** שמתחייב בשני ערכין, והקדים ונתן ארבע להתחייבות השניה, ואחר כך נתן סלע אחד, להתחייבות הראשונה [שכך מעריכו הכהן, כי לאחר שנתן כבר ארבע

מאוחר שקדם וגבה לא גבה, ונאמרו בזה שלשה תירוצים בראשונים.

א. כאן יש בעל חוב אחד על שני החובות והוא ההקדש, וכיון שהגיע הכסף לאותו בעל חוב שוב אין נפקא מינה בזה שהקדים את המאוחר.

ב. כאן מדובר במטלטלין, ובמטלטלין אין שעבוד נכסים ולא מוציאים מהלקוחות, וכמו כן לא מוציאים מבעל חוב מאוחר שקדם וגבה.

ג. ערכין זה מלוה על פה כי מלוה הכתובה בתורה איננה ככתובה בשטר, ולמלוה על פה לא מוציאים את הקרקע מהלקוחות והוא כדין שלא מוציאים מבעל חוב מאוחר שגבה.

ובספר אמרי בינה [הלכות גביית חוב ח] תמה מה בכלל הוקשה לראשונים, והרי כל הדין שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה לא גבה זה רק כשהמלוה גבה מעצמו, אבל אם הלואה נתן מדעתו לבעל חוב המאוחר זה מועיל, וכאן בערכין הרי החייב נתן מרצונו ולכן מה שגבה גבה.

וביאר **האמרי בינה**, כיון שנתן על פי ציווי הכהן אין זה נחשב שהגביה מרצון הלואה.

והרמב"ם [פ"ג מערכין הי"א] כתב שהטעם שמועיל הגביה לערך השני זה משום "שהערכין אינם כחובות".

וביאר **בקצות החושן** [פג א] בכונתו,

והעשיר נותן חמישים סלע, משמע שקיבלו ממנו פחות מסלע, וכן מבואר בתוספתא המובאת כאן בשטמ"ק.

וכן תמה **המנחת חינוך** מסברא שהרי יתכן שיהיה יותר עני ואפילו את החצי סלע לא יהיה לו, ולמה לא יקחו ממנו לפחות מה שיש לו.

ובספר **ברכת כהן** תירץ, שהרי בלי הערכה אין לו כלל חוב לערכין, וזה שכתב **הרמב"ם** שאי אפשר לעשות הערכה פחות מסלע, וכיון שאין כאן הערכה אין לוקחים ממנו כי כל זמן שאין הערכה איננו חייב באמת.

4. ביאר **בשיטה מקובצת** [בהשמטות] שזה טעם על שניהם שיצא ידי חובתו, כי אם הדין שבעל חוב מאוחר שגבה לא גבה אם כן, לא חלה גביית הערך השני שנתן להקדש כיון שהוא מאוחר ולא יצא ידי חובת השני, ומכיון שזה לא נתפס להקדש הרי הוא חייב לתת הכל לערך הראשון וכשלא נתן הכל לא יצא ידי חובת הראשון.

ועל זה בא הטעם שבעל חוב מאוחר שגבה גבה ולכן יצא ידי חובת שניהם, שמועיל מה שנתן לשניה ושוב כשנתן לראשונה זה השג ידו.

5. **הראשונים** בפרק עשירי בכתובות [הרי"ף והתוספות] תמהו הרי ההלכה היא שבעל חוב